

**Den europeiske
sosialpakt (revidert)**

Den europeiske sosialpakt (revidert)

Strasbourg, 3 Mai 1996

Preambel

Undertegnede stater, som er medlemmer av Europarådet, og

som anser at Europarådets målsetting er å arbeide for større fellesskap mellom medlemmene for å verne og gjennomføre de idealer og prinsipper som er deres felles arv, og å bidra til økonomiske og sosiale framskritt, særlig ved å verne om og ytterligere utbygge menneskerettighetene og de grunnleggende friheter,

som anser at Europarådets medlemsstater i Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter undertegnet i Roma den 4. november 1950, og i de tilhørende protokoller, forpliktet seg til å sikre sine folk de borgerlige og politiske rettigheter som er nevnt der,

som anser at Europarådets medlemsstater i Den europeiske sosialpakt åpnet for undertegnelse i Torino den 18. oktober 1961 og i de tilhørende protokoller forpliktet seg til å sikre sine folk de sosiale rettigheter som er nevnt der for å forbedre deres levestandard og deres sosiale velferd,

som minner om at Ministerkonferansen for menneskerettigheter som ble holdt i Roma den 5. november 1990 la vekt på behovet for på den ene siden å beskytte alle menneskerettigheters udelelige karakter, uansett om de er borgerlige, politiske, økonomiske, sosiale eller kulturelle, og på den andre siden for å gi Den europeiske sosialpakt en frisk impuls,

som har besluttet å ajourføre og tilpasse paktens substansielle innhold, slik det ble vedtatt under ministerkonferansen som ble holdt i Torino den 21. og 22. oktober 1991, for å ta hensyn særlig til de

grunnleggende sosiale endringer som har skjedd siden teksten ble vedtatt,

som erkjenner fordelene ved å innlemme de rettighetene som er garantert av pakten med dens endringer, de rettighetene som er garantert av Tilleggsprotokollen av 1988 og å tilføye nye rettigheter i en revidert pakt, utformet for gradvis å erstatte Den europeiske sosialpakten,

er blitt enige om følgende:

Del I

Partene godtar som målsetting for sin politikk, som skal føres med alle høvelige midler både av nasjonal og mellomfolkelig karakter, at det skal skapes vilkår hvor det er mulig å gjennomføre følgende rettigheter og prinsipper effektivt:

1. Alle skal ha mulighet til å tjene til livets opphold i et yrke han eller hun fritt har valgt.
2. Alle arbeidstakere har rett til rettferdige arbeidsvilkår.

3. Alle arbeidstakere har rett til trygge og sunne arbeidsforhold.
4. Alle arbeidstakere har rett til en rimelig godtgjøring, tilstrekkelig til å sikre dem og deres familie en tilfredsstillende levestandard.
5. Alle arbeidstakere og arbeidsgivere har rett til fritt å organisere seg i nasjonale eller internasjonale sammenslutninger for å ivareta sine økonomiske og sosiale interesser.
6. Alle arbeidstakere og arbeidsgivere har rett til å føre kollektive forhandlinger.
7. Barn og ungdom har rett til særlig vern mot de fysiske og moralske farer de er utsatt for.
8. Kvinnelige arbeidstakere har rett til særlig vern i forbindelse med svangerskap.
9. Alle har rett til høvelig yrkesveiledning for å få hjelp til å velge et yrke som passer til deres personlige evner og interesser.
10. Alle har rett til høvelige tilbud om yrkesopplæring.

11. Alle har rett til å nyte godt av ethvert tiltak som bidrar til å gi dem best mulig helse.
12. Alle arbeidstakere og deres forsørgede har rett til sosial trygghet.
13. Alle som mangler tilstrekkelige midler har rett til sosial og medisinsk hjelp.
14. Alle har rett til å nyte godt av sosiale velferdstiltak.
15. Funksjonshemmede har rett til uavhengighet, sosial integrasjon og deltakelse i samfunnslivet.
16. Familien har, som en grunnleggende enhet i samfunnet, rett til høvelig sosialt, lovmessig og økonomisk vern for å sikre at den utvikler seg tilfredsstillende.
17. Barn og unge har rett til høvelig sosialt, lovmessig og økonomisk vern.
18. Partenes borgere har rett til å drive økonomisk virksomhet på territoriet til enhver av de andre partene på samme vilkår som landets egne borgere, med de begrensninger som viktige økonomiske og sosiale hensyn måtte tilsi.

19. Vandrearbeidere som er borgere av en av partene, og deres familier har rett til vern og hjelp på territoriet til enhver annen part.
20. Alle arbeidstakere har rett til like muligheter og likebehandling i forbindelse med ansettelse og yrke uten diskriminering på grunnlag av kjønn.
21. Arbeidstakere har rett til å bli informert og rådspurt innen foretaket.
22. Arbeidstakere har rett til å delta i fastsettelse og forbedring av arbeidsvilkår og arbeidsmiljø innen foretaket.
23. Alle eldre mennesker har rett til sosialt vern.
24. Alle arbeidstakere har rett til vern i saker om opphør av ansettelsesforhold.
25. Alle arbeidstakere har rett til vern av sine fordringer dersom deres arbeidsgiver går konkurs.
26. Alle arbeidstakere har rett til verdighet i arbeidet.
27. Alle som har familieforpliktelser, og som befinner seg i et ansettelsesforhold eller ønsker å gå inn et

slikt, har rett til dette uten å bli utsatt for diskriminering, og så langt mulig uten at det oppstår en konflikt mellom deres ansettelsesforhold og familieforpliktelser.

28. Arbeidstakernes representanter i foretakene har rett til vern mot handlinger som fører til skadevirkninger for dem, og bør gis høvelige muligheter til å utføre sine oppgaver.
29. Alle arbeidstakere har rett til å bli informert og rådspurt i forbindelse med masseoppsigelser.
30. Alle har rett til vern mot fattigdom og sosial utestengning.
31. Alle har rett til bolig.

Del II

Partene påtar seg de forpliktelser som er omhandlet i følgende artikler og punkter som fastsatt i Del III.

Artikkel 1

Retten til arbeid

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til arbeid forplikter partene seg til

1. å godta som et av sine grunnleggende mål og plikter å oppnå og opprettholde et så høyt og stabilt sysselsettingsnivå som mulig, med sikte på å oppnå full sysselsetting,
2. å verne effektivt arbeidstakerens rett til å tjene til sitt underhold i et yrke han eller hun frivillig har valgt,
3. å opprette eller opprettholde vederlagsfri arbeidsformidling for alle arbeidstakere,

4. å sørge for eller fremme høvelig yrkesrettleiing, yrkesopplæring og attføring.

Artikkel 2

Retten til rettferdige arbeidsvilkår

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til rettferdige arbeidsvilkår forplikter partene seg til

1. å sørge for rimelig arbeidstid pr. dag og pr. uke, og slik at arbeidsuken gradvis reduseres i den utstrekning produktivitetsøkning og andre relevante faktorer gjør det mulig,
2. å sørge for offentlige fridager med lønn,
3. å sørge for minst fire ukers årlig ferie med lønn,
4. å fjerne farer i yrker som i seg selv er farlige eller helseskadelige, og der hvor det ennå ikke har vært mulig å fjerne eller redusere disse farene i tilstrekkelig grad, å sørge for enten en reduksjon i arbeidstiden eller tilleggsferie med lønn for arbeidstakere som er ansatt i slike yrker,

5. å sikre en ukentlig hvileperiode som så vidt mulig bør falle sammen med den dag som etter landets eller områdets tradisjon eller sedvane anses som hviledag,
6. å sikre at arbeidstakere får skriftlig beskjed om kontraktens eller arbeidsforholdets grunnleggende aspekter så snart som mulig, og under alle omstendigheter ikke senere enn to måneder etter den dato da arbeidsforholdet begynner,
7. å sikre at arbeidstakere som arbeider om natten nyter godt av tiltak som tar hensyn til arbeidets spesielle karakter.

Artikkel 3

Retten til trygge og sunne arbeidsvilkår

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til trygge og sunne arbeidsvilkår forplikter partene seg i samråd med arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene til

1. å formulere, gjennomføre og periodevis revurdere en konsekvent nasjonal politikk for sikkerhet og

sunnhet på arbeidsplassen og i arbeidsmiljøet. Det grunnleggende målet for denne politikken skal være å forbedre sikkerhet og sunnhet på arbeidsplassen og å forebygge ulykker og helseskader forårsaket av, knyttet til eller inntruffet i løpet av arbeidet, særlig ved å minimalisere årsakene til farer som har sammenheng med arbeidsmiljøet,

2. å utstede forskrifter for sikkerhet og helse,
3. å sørge for gjennomføring av slike forskrifter ved hjelp av kontrolltiltak;
4. å fremme en progressiv utvikling av bedriftshelsetjenester med hovedsakelig forebyggende og rådgivende funksjon for alle arbeidstakere.

Artikkel 4

Rett til rimelig godtgjøring

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til en rimelig godtgjøring forplikter partene seg til

1. å anerkjenne arbeidstakernes rett til en godtgjøring som gir dem og deres familier en rimelig levestandard, å anerkjenne arbeidstakernes rett til en høyere lønnsats for overtidarbeid, med unntak i spesielle tilfeller,
2. å anerkjenne at menn og kvinner skal ha rett til samme lønn for arbeid av samme verd,
3. å anerkjenne alle arbeidstakeres rett til en rimelig oppsigelsesfrist,
4. bare å tillate fradrag i lønnen på de vilkår og i den utstrekning som er fastsatt i nasjonale lover eller forskrifter, eller fastsatt ved tariffavtaler eller voldgiftskjennelser.

Utøvelsen av disse rettigheter skal sikres ved fritt inngåtte tariffavtaler, ved lovmessige ordninger for lønnsfastsetting eller på annen måte som er i samsvar med de nasjonale forhold.

Artikkel 5

Retten til å organisere seg

For å sikre eller fremme arbeidstakernes og arbeidsgivernes rett til fritt å opprette lokale, nasjonale eller internasjonale organisasjoner for å ivareta sine økonomiske og sosiale interesser, og til å slutte seg til slike organisasjoner, forplikter partene seg til å sørge for at den nasjonale lovgivning eller gjennomføringen av den ikke gjør inngrep i utøvelsen av denne rett. I hvilken utstrekning de garantier som er nevnt i denne artikkel skal gjelde for politiet, skal fastsettes ved nasjonale lover eller forskrifter. Anvendelsen av disse garantier på medlemmer av de væpnede styrker og i hvilken utstrekning de skal gjelde for slike personer, skal likeså fastsettes ved nasjonale lover eller forskrifter.

Artikkel 6

Retten til å føre kollektive forhandlinger

For å sikre den effektive utøvelsen av retten til å føre kollektive forhandlinger forplikter partene seg til

1. å fremme fellesrådslagning mellom arbeidstakere og arbeidsgivere,
2. å fremme ordninger for frivillige forhandlinger mellom arbeidsgivere eller arbeidsgiverorganisasjoner og arbeidstakerorganisasjoner om fastsetting av lønns- og arbeidsvilkår ved tariffavtaler, når det er nødvendig og hensiktsmessig,
3. å arbeide for å gjøre bruk av egnede instanser for mekling og frivillig voldgift for å løse arbeidstvister,

og anerkjenner:

4. arbeidstakernes og arbeidsgivernes rett til kollektive tiltak i interessekonflikter, herunder retten til å streike, med de innskrenkninger som følger av tidligere inngåtte tariffavtaler.

Artikkel 7

Barn og ungdoms rett til vern

For å sikre en effektiv gjennomføring av barn og ungdoms rett til vern forplikter partene seg til

1. å fastsette at minstealderen for sysselsetting skal være 15 år, med unntak for barn sysselsatt med lettere arbeid som er nærmere fastsatt, og som ikke kan skade deres helse, moral eller utdanning,
2. å fastsette at minstealderen for sysselsetting skal være 18 år for sysselsetting i nærmere fastsatte yrker som anses for å være farlige eller usunne,
3. å fastsette at personer som fremdeles får pliktig utdanning, ikke skal sysselsettes i slikt arbeid som kan hindre dem i å få full nytte av utdannelsen,
4. å fastsette at arbeidstiden for personer under 18 år skal være begrenset i samsvar med deres behov for å utvikle seg, og særlig i samsvar med deres behov for yrkesopplæring,
5. å anerkjenne unge arbeidstakeres og lærlingers rett til en rimelig lønn eller annen passende godtgjøring,

6. å fastsette at den tid som ungdom med arbeidsgiverens samtykke nytter til yrkesopplæring i vanlige arbeidstid, skal anses som en del av arbeidsdagen,
7. å fastsette at arbeidstakere under 18 år skal ha rett til minst fire ukers årlig ferie med lønn,
8. å fastsette at personer under 18 år ikke skal kunne sysselsettes i nattarbeid med unntak for visse yrker som er fastsatt i nasjonale lover eller forskrifter,
9. å fastsette at personer under 18 år, sysselsatt i yrker som er nærmere bestemt i nasjonale lover eller forskrifter, skal ha regelmessig legekontroll,
10. å sørge for særlig vern mot slike fysiske og moralske farer som barn og ungdom er utsatt for, og særlig mot de farer som direkte eller indirekte følger med arbeidet.

Artikkel 8

Kvinnelige arbeidstakeres rett til vern ved svangerskap og fødsel

For å sikre en effektiv gjennomføring av kvinnelige arbeidstakeres rett til vern ved svangerskap og fødsel forplikter partene seg til

1. å sørge for at kvinnelige arbeidstakere kan ta permisjon før og etter fødsel i til sammen minst fjorten uker, enten ved permisjon med lønn, ved tilstrekkelig sosial trygd eller ved stønad fra offentlige midler,
2. å anse det som ulovlig at en arbeidsgiver sier opp en kvinne i løpet av perioden fra det tidspunkt hvor hun varsler arbeidsgiver om sitt svangerskap til utløpet av svangerskapspermisjonen, eller sier henne opp på en slik tid at oppsigelsesfristen ville løpe ut under permisjonen,
3. å fastsette at mødre som ammer sine barn skal ha rett til tilstrekkelig fritid for dette formål,

4. å regulere sysselsettingen av gravide kvinner, kvinner som nylig har født og kvinner som ammer sine spedbarn i nattarbeid,
5. å forby sysselsetting av gravide kvinner, kvinner som nylig har født eller som ammer sine spedbarn i gruver og i alt annet arbeid som er upassende fordi det er farlig, helseskadelig eller særlig anstrengende, og å treffe de nødvendige tiltak for å verne disse kvinnenes rettigheter i ansettelsesforhold.

Artikkel 9

Retten til yrkesrettlegg

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til yrkesrettlegg forplikter partene seg til etter behov å sørge for eller fremme tiltak som kan hjelpe alle personer, herunder de yrkeshemmede, med løsning av problemer knyttet til yrkesvalg og yrkesmessig fremgang, under tilbørlig hensyn til den enkeltes egenskaper og disse egenskapenes betydning for mulighetene til yrkesvalg. Hjelpen bør ytes vederlagsfritt både til ungdom, også skoleungdom, og til voksne.

Artikkel 10

Retten til yrkesopplæring

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til yrkesopplæring forplikter partene seg til

1. å sørge for eller fremme teknisk opplæring og yrkesopplæring etter behov for alle, også de yrkeshemmede, i samråd med arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, og å skape muligheter for adgang til høyere teknisk utdanning og universitetsutdanning utelukkende på grunnlag av personlig skikkethet,
2. å sørge for eller fremme et lærlingsystem og andre ordninger for opplæring av unge gutter og jenter i deres forskjellige yrker,
3. å sørge for eller fremme etter behov
  - a god og enkel adgang til opplæring for voksne arbeidstakere,
  - b spesielle muligheter for omskolering av voksne arbeidstakere det er behov for som følge av den teknologiske utvikling eller endret struktur i sysselsettingen,

4. å sørge for eller fremme særskilte tiltak for omskolering og tilbakeføring til arbeidslivet av langtidsledige,
5. å oppmuntre til å nytte fullt ut de mulighetene som forefinnes ved hjelp av høvelige tiltak som
  - a å sette ned eller avskaffe mulige avgifter,
  - b å gi økonomisk støtte i høvelige tilfeller,
  - c å la den tid arbeidstakeren på arbeidsgiverens anmodning nytter til tilleggsopplæring i arbeidstiden, inngå i den normale arbeidstiden,
  - d å sørge for at lærlingetiden og annen opplæring for unge arbeidere blir best mulig nyttet, og at unge arbeidstakere i sin alminnelighet blir tilstrekkelig vernet, og at dette skjer under tilstrekkelig kontroll og i samråd med arbeidsgivernes og arbeidstakernes organisasjoner.

Artikkel 11

Retten til vern av helsen

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til vern av helsen forplikter partene seg til enten direkte eller i samarbeid med offentlige institusjoner eller private organisasjoner å sette i verk høvelige tiltak blant annet for

1. å fjerne årsakene til dårlig helse så langt som mulig,
2. å sørge for rådgivende organer og utdanningsmuligheter for å bedre helseforholdene og oppmuntre den enkelte til større ansvar i helsespørsmål,
3. å hindre epidemiske, endemiske og andre sykdommer, så vel som ulykker, så langt som mulig.

Artikkel 12

Retten til sosial trygghet

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til sosial trygghet, forplikter partene seg til

1. å opprette eller opprettholde et trygdesystem,
2. å opprettholde trygdesystemet på et tilfredsstillende nivå, og minst på høyde med det som kreves for ratifisering av Det europeiske regelverk for trygd,
3. å søke gradvis å heve trygdesystemet til et høyere nivå,
4. å treffe tiltak ved dertil egnede bilaterale og multilaterale avtaler eller på annen måte, og på de vilkår som er fastsatt i slike avtaler, for å sikre
  - a. borgere fra andre parter samme behandling som egne borgere når det gjelder retten til trygd, herunder retten til å beholde ytelser etter trygdelovgivningen, uansett i hvilken utstrekning de trygdede flytter fra en parts territorium til en annen parts territorium,

b at retten til sosial trygd blir tilstått, opprettholdt og tilstått på nytt ved hjelp av slike midler som sammenlegging av trygde- og sysselsettings-perioder som er opptjent i samsvar med hver parts lovgivning.

Artikkel 13

Retten til sosial og medisinsk hjelp

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til sosial og medisinsk hjelp forplikter partene seg til

1. å sørge for at enhver som er uten tilstrekkelige midler, og som ikke er i stand til å skaffe seg slike midler ved eget arbeid eller på annen måte, f.eks. ved ytelser etter en trygdeordning, får tilstrekkelig hjelp og i sykdomstilfelle den nødvendige behandling,
2. å sørge for at enhver som mottar slik hjelp ikke av den grunn taper noen av sine politiske eller sosiale rettigheter,
3. å sørge for at enhver av offentlige eller private instanser kan få nødvendige råd og personlig hjelp

til å forebygge, fjerne eller lindre familiens eller egen nød,

4. å anvende bestemmelsene i punktene 1, 2 og 3 i denne artikkel likt overfor egne borgere og borgere av de øvrige parter som lovlig oppholder seg på deres territorium, i samsvar med de forpliktelser de har påtatt seg etter Den europeiske konvensjon om sosial og medisinsk hjelp, undertegnet i Paris den 11. desember 1953.

Artikkel 14

Retten til å nyte godt av sosiale velferdstiltak

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til sosiale velferdstiltak forplikter partene seg til

1. å fremme eller opprette tiltak som ved hjelp av metoder nyttet i sosialt arbeid kan bidra til den enkeltes og gruppenes velferd og utvikling i samfunnet, og til deres tilpasning til det sosiale miljø,

2. å oppmuntre enkeltpersoner og frivillige eller andre organisasjoner til å være med på å opprette og drive slike tiltak.

Artikkel 15

Funksjonshemmede personers rett til uavhengighet, sosial integrasjon og deltakelse i samfunnslivet

For å sikre en effektiv gjennomføring av funksjonshemmede personers rett til uavhengighet, sosial integrasjon og deltakelse i samfunnslivet, uansett deres alder og arten av og opprinnelsen til deres funksjonshemning, forplikter partene seg særlig til

1. å treffe de nødvendige tiltak for å gi funksjonshemmede personer veiledning, utdanning og yrkesopplæring innenfor rammen av hovedordninger dersom dette er mulig, eller ved hjelp av offentlige eller private spesialinstitusjoner, dersom dette ikke er mulig,
2. å fremme deres adgang til sysselsetting ved hjelp av alle tiltak som kan oppmuntre arbeidsgivere til å ansette og beholde funksjonshemmede personer i et vanlig arbeidsmiljø og å tilpasse arbeidsvilkårene

til de funksjonshemmedes behov, eller, dersom dette ikke er mulig på grunn av funksjonshemningen, ved å ordne eller skape vernet sysselsetting i samsvar med graden av funksjonshemningen. I visse tilfeller kan slike tiltak kreve benyttelse av særlig arbeidsformidling og særlige støttetiltak,

3. å arbeide for at funksjonshemmede skal integreres og delta fullt ut i samfunnslivet, særlig ved hjelp av tiltak, herunder tekniske hjelpemidler, som tar sikte på å overvinne hindringer for kommunikasjon og bevegelighet, og som gir funksjonshemmede adgang til transport, bolig, kulturelle aktiviteter og fritidssysler.

Artikkel 16

Familiens rett til sosialt, juridisk og økonomisk vern

For å sikre de nødvendige vilkår for full utvikling av familien, som er en grunnleggende enhet i samfunnet, forplikter partene seg til å fremme økonomisk, juridisk og sosialt vern av familien ved slike midler som sosial- og familiestønad, skatteregler, hjelp til å skaffe

familieboliger, støtte til nygifte og andre høvelige midler.

Artikkel 17

Barn og ungdoms rett til sosialt, juridisk og økonomisk vern

For å sikre en effektiv gjennomføring av barn og ungdoms rett til å vokse opp i et miljø som oppmuntrer til full utvikling av deres personlighet og av deres fysiske og mentale evner, forplikter partene seg direkte eller i samarbeid med offentlige og private organisasjoner til å treffe alle høvelige og nødvendige tiltak med sikte på

1. a å sikre at barn og ungdom under hensyntaken til deres foreldres rettigheter og plikter får den omsorg, bistand og utdanning samt den opplæring de trenger, særlig ved å sørge for opprettelse og drift av institusjoner og tjenester som er tilstrekkelige og adekvate for dette formål,

- b å verne barn og ungdom mot forsømmelse, vold og utnytting,

- c å gi vern og særlig hjelp fra staten til barn og ungdom som midlertidig eller ugjenkallelig er berøvet familiens støtte,
2. å gi barn og ungdom adgang til gratis grunnskole og videregående skole, samt å oppmuntre til regelmessig fremmøte på skolen.

Artikkel 18

Retten til å drive økonomisk virksomhet på de andre parters territorium

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til å drive økonomisk virksomhet på territoriet til enhver annen part forplikter partene seg til

1. å gjennomføre gjeldende regler på en liberal måte,
2. å forenkle gjeldende formaliteter og redusere eller avskaffe gebyrer og andre avgifter pålagt utenlandske arbeidstakere eller deres arbeidsgivere,
3. å liberalisere enkeltvis eller i sin helhet de regler som gjelder for sysselsetting av utenlandske arbeidstakere, og anerkjenner

4. borgernes rett til å forlate landet for å drive økonomisk virksomhet på territoriet til de andre partene.

Artikkel 19

Rett til vern og hjelp for vandrearbeidere og deres familier

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til vandrearbeidere og deres familier til vern og hjelp på de andre partenes territorier forplikter partene seg til

1. å drive, eller påse at det drives, tilstrekkelig og vederlagsfri hjelpevirksomhet for slike arbeidstakere, særlig med sikte på å gi dem nøyaktige opplysninger og å treffe alle høvelige tiltak mot misvisende propaganda om inn- og utvandring, i den utstrekning nasjonale lover og forskrifter tillater det,
2. innenfor sitt myndighetsområde å treffe passende tiltak for å lette avreisen, reisen og mottakelsen for slike arbeidere og deres familier, og innenfor sitt myndighetsområde å sørge for passende

helsetjeneste og legetilsyn og gode hygieniske forhold under reisen,

3. i nødvendig utstrekning å fremme samarbeid mellom offentlige og private sosiale instanser i ut- og innvandringsland,
4. for så vidt slike spørsmål er regulert ved lov eller forskrifter, eller er underlagt myndighetenes kontroll, å sikre slike arbeidstakere som lovlig oppholder seg på deres territorium, en behandling som ikke er mindre gunstig enn den landets egne borgere nyter godt av når det gjelder
  - a lønns- og andre tilsettings- og arbeidsvilkår,
  - b medlemskap i fagforeninger og fordelene av tariff-forhandlinger,
  - c boliger,
5. å sikre slike arbeidstakere som lovlig oppholder seg på deres territorium, en behandling som ikke er mindre gunstig enn for landets egne borgere med hensyn til skatter, avgifter eller bidrag i forbindelse med arbeidet som erlegges for sysselsatte personer,

6. så vidt mulig å lette adgangen til familiegjenforening for en utenlandsk arbeidstaker med tillatelse til å slå seg ned på territoriet
7. å sikre arbeidstakere som lovlig oppholder seg på vedkommende parts territorium, vilkår som ikke er mindre gunstige enn for landets egne borgere når det gjelder rettssaker vedrørende de spørsmål som er nevnt i denne artikkel,
8. å sørge for at arbeidstakere som lovlig oppholder seg på deres territorium, ikke utvises med mindre de setter den nasjonale sikkerhet i fare eller krenker offentlige interesser eller moralen,
9. å tillate at deler av inntekter og oppsparte midler som tilhører slike arbeidstakere innenfor lovens ramme overføres i den utstrekning de måtte ønske det,
10. å utvide reglene om vern og hjelp fastsatt i denne artikkel til å omfatte vandrearbeidere som er selvstendige næringsdrivende i den utstrekning reglene er anvendelige på dem,

11. å fremme og tilrettelegge undervisning for vandrearbeiderne og medlemmer av deres familier i vertsstatens nasjonalspråk, eller i ett av språkene, dersom det er flere,
12. å fremme og tilrettelegge undervisning i vandrearbeidernes morsmål for vandrearbeidernes barn så langt dette er praktisk mulig.

Artikkel 20

Rett til like muligheter og lik behandling i saker som har å gjøre med sysselsetting og yrke uten diskriminering på grunnlag av kjønn

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til like muligheter og lik behandling i saker som har å gjøre med sysselsetting og yrke uten diskriminering på grunnlag av kjønn, forplikter partene seg til å anerkjenne denne retten og til å treffe høvelige tiltak for å sikre og fremme gjennomføringen av den på følgende områder:

- a Adgang til sysselsetting, oppsigelsesvern og yrkesmessig attføring.

- b Yrkesrettleiing, opplæring, omskolering og attføring.
- c Ansettelses- og arbeidsvilkår, herunder lønn.
- d Karriereutvikling, herunder forfremmelse.

Artikkel 21

Rett til informasjon og rådspørring

For å sikre en effektiv gjennomføring av arbeidstakernes rett til å bli informert og rådspurt i foretaket forplikter partene seg til å vedta eller oppmuntre til tiltak som gjør det mulig for arbeidstakerne eller deres representanter i samsvar med nasjonal lovgivning og praksis

- a å bli informert regelmessig eller i rett tid og på en forståelig måte om den økonomiske og finansielle situasjon til foretaket som sysselsetter dem, med det forbehold at visse opplysninger som kunne skade foretaket, kan nektes offentliggjort, eller bli gjenstand for fortrolig behandling; og
- b å bli rådspurt i god tid om forslag til beslutninger som i betydelig grad kunne påvirke arbeidstakernes

interesser, særlig om de beslutninger som kunne få en betydelig innvirkning på foretakets sysselsettingssituasjon.

Artikkel 22

Rett til å ta del i fastsettingen og forbedringen av arbeidsvilkårene og arbeidsmiljøet

For å sikre en effektiv gjennomføring av arbeidstakernes rett til å ta del i utformingen og forbedringen av foretakets arbeidsvilkår og arbeidsmiljø forplikter partene seg til å vedta eller oppmuntre til tiltak som gjør det mulig for arbeidstakerne eller deres representanter i samsvar med nasjonal lovgivning og praksis til å bidra

a til utformingen og forbedringen av arbeidsvilkårene, organiseringen av arbeidet og arbeidsmiljøet,

b til vern av helse og sikkerhet i foretaket,

c til organiseringen av sosiale og sosiokulturelle tjenester og tilbud i foretaket,

d til kontrollen med oppfyllelsen av regelverket i slike saker.

Artikkel 23

Eldre menneskers rett til sosialt vern

For å sikre en effektiv gjennomføring av eldre menneskers rett til sosialt vern forplikter partene seg til enten direkte eller i samarbeid med offentlige eller private organisasjoner å vedta eller oppmuntre til høvelige tiltak særlig utformet

- for å gjøre eldre mennesker i stand til å fortsette som fullgode medlemmer av samfunnet så lenge som mulig ved hjelp av

a tilstrekkelige ressurser som setter dem i stand til å leve et anstendig liv og ta aktivt del i det offentlige, sosiale og kulturelle liv,

b informasjon om tjenester og tilbud som er tilgjengelige for eldre og deres mulighet til å gjøre bruk av den,

- å sette eldre mennesker i stand til å velge sin livsstil fritt og leve uavhengige liv i tilvante omgivelser så

lenge de ønsker og kan det ved hjelp av

a boligtilbud tilpasset deres behov og helsetilstand, eller tilstrekkelig støtte for tilpasning av boligen,

b de helse- og omsorgstjenester som deres tilstand krever,

- å garantere eldre mennesker som bor i institusjoner høvelig støtte, samtidig som deres privatliv respekteres, og deltakelse i beslutninger som gjelder levevilkårene på institusjonen.

Artikkel 24

Rett til vern i saker som gjelder avslutning av ansettelsesforhold

For å sikre en effektiv gjennomføring av arbeidstakeres rett til vern i saker som gjelder avslutning av ansettelsesforhold, forplikter partene seg til å anerkjenne

a alle arbeidstakeres rett til ikke å få sitt ansettelsesforhold avsluttet uten gyldige grunner for dette knyttet til deres arbeidsevne eller opptreden eller

basert på foretakets, virksomhetens eller tjenestens operative krav,

b arbeidstakernes rett til passende kompensasjon eller annen høvelig hjelp dersom arbeidsforholdet opphører uten gyldig grunn.

Med dette for øye forplikter partene seg til å sikre at en arbeidstaker som mener at hans eller hennes ansettelsesforhold er blitt avsluttet uten gyldig grunn, skal ha rett til å anke til et uhildet organ.

Artikkel 25

Arbeidstakernes rett til vern av sine fordringer dersom deres arbeidsgiver går konkurs

For å sikre en effektiv gjennomføring av arbeidstakernes rett til vern av sine fordringer dersom deres arbeidsgiver går konkurs, forplikter partene seg til å sørge for at fordringer fra arbeidstakerne som skyldes ansettelseskontrakter eller ansettelsesforhold, skal garanteres av en garantiinstitusjon eller av en annen effektiv form for vern.

Artikkel 26

Rett til verdighet på arbeidsplassen

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten for alle arbeidstakere til vern av egen verdighet på arbeidsplassen forplikter partene seg i samråd med arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene til

1. å fremme bevissthet og informasjon om samt forebygging av seksuell trakassering på arbeidsplassen eller i tilknytning til arbeidet, og å treffe alle høvelige tiltak for å verne arbeidstakerne mot slik opptreden,
2. å fremme bevissthet og informasjon om samt forebygging av gjentatte klanderverdige eller klart negative eller støtende handlinger rettet mot individuelle arbeidstakere på arbeidsplassen eller i forbindelse med arbeid, og å treffe alle høvelige tiltak for å verne arbeidstakerne mot slik opptreden.

Artikkel 27

Rett for arbeidstakere med familieforpliktelser til like muligheter og likebehandling

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til like muligheter og likebehandling for mannlige og kvinnelige arbeidstakere med familieforpliktelser, og mellom slike arbeidstakere og andre arbeidstakere, forplikter partene seg til

1. å treffe høvelige tiltak

a for at arbeidstakere med familieforpliktelser skal kunne få og få fortsette i arbeid, og likeledes å gå tilbake til arbeidet etter et fravær som skyldes disse forpliktelsene, herunder tiltak på området yrkesrettleiing og opplæring,

b for å ta hensyn til deres behov når det gjelder ansettelsesvilkår og sosial trygghet,

c for å utvikle eller fremme tilbud, offentlige eller private, særlig barnehagetilbud og andre former for barnetilsyn,

2. å gi en av foreldrene mulighet til å få foreldrepermisjon for å ta seg av barnet i et tidsrom etter barselspermisjonen; lengden av og vilkårene for dette bør fastsettes ved nasjonal lovgivning, tariffavtaler eller praksis,
3. å sikre at familieforpliktelsene som sådan ikke skal utgjøre en gyldig grunn for avslutning av ansettelsesforhold.

Artikkel 28

Arbeidstakerrepresentantenes rett til vern i foretaket og det utstyr som skal stilles til rådighet for dem

For å sikre en effektiv gjennomføring av arbeidstakernes representanters rett til å utføre sine plikter forplikter partene seg til å sikre at disse i foretaket

a har effektivt vern mot handlinger som kan føre til skadevirkninger for dem, herunder oppsigelse, basert på deres stilling eller virksomhet som arbeidstakernes representanter i foretaket,

b gis slike muligheter som er nødvendige for at de skal kunne utføre sine plikter raskt og effektivt, idet

det tas hensyn til det nasjonale system for samarbeid mellom partene i arbeidslivet og til behovene, størrelsen og ressursene til det berørte foretaket.

Artikkel 29

Rett til informasjon og rådspørring ved masseoppsigelser

For å sikre en effektiv gjennomføring av arbeidstakernes rett til å bli informert og rådspurt i situasjoner med masseoppsigelser, forplikter partene seg til å sikre at arbeidsgiverne skal informere og rådspørre arbeidstakernes representanter i god tid før slike masseoppsigelser om hvordan man kan unngå masseoppsigelser eller begrense deres hyppighet og mildne følgene av dem, for eksempel ved å ta i bruk ledsagende sosiale tiltak med særlig sikte på hjelp til omplassering eller omskolering av de berørte arbeidstakerne.

Artikkel 30

Rett til vern mot fattigdom og sosial utestengning

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til vern mot fattigdom og sosial utestengning forplikter partene seg til

a å treffe tiltak innenfor rammen av en samlet og samordnet strategi for særlig å fremme effektiv adgang for mennesker som lever eller risikerer å leve i en situasjon preget av sosial utestengning eller fattigdom, samt for deres familier, til sysselsetting, bolig, opplæring, utdanning, kultur og sosial og medisinsk hjelp,

b å gjennomgå disse tiltakene kritisk for å justere dem om nødvendig.

Artikkel 31

Rett til bolig

For å sikre en effektiv gjennomføring av retten til bolig forplikter partene seg til å treffe tiltak utformet for

1. å fremme adgang til bolig med en tilstrekkelig standard,
2. å hindre og redusere hjemløshet med sikte på å fjerne den gradvis,
3. å gjøre prisen på bolig tilgjengelig for dem som mangler tilstrekkelige ressurser

Del III

Artikkel A

Forpliktelser

1. Med forbehold om bestemmelsene i artikkel B nedenfor forplikter hver av partene seg til
  - a å anse Del I i denne pakt som en erklæring om de mål den vil søke å nå med alle høvelige midler som nevnt i innledningen til denne del,
  - b å anse seg bundet av minst seks av følgende ni artikler i Del II av denne pakt: Artikkel 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 og 20,
  - c å anse seg bundet av et ytterligere antall artikler eller nummererte punkter i Del II av denne pakt, som vedkommende part kan velge forutsatt at det samlede antall artikler eller nummererte punkter som parten binder seg til, ikke er mindre enn 16 artikler eller 63 nummererte punkter.

Melding om hvilke artikler eller punkter som er valgt i henhold til denne artikkels punkt 1 b og c skal gis Europarådets generalsekretær samtidig som partens dokument med ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning deponeres.

2. Enhver part kan senere ved en melding til Generalsekretæren erklære at den anser seg bundet av andre artikler eller nummererte punkter i Del II av denne pakt som den ikke tidligere har godkjent i samsvar med denne artikkels punkt 1. Slike senere avgitte erklæringer skal anses for å utgjøre en del av ratifikasjonen, vedtakelsen eller godkjenningen og skal ha tilsvarende virkning fra og med den første dag i måneden etter en periode på en måned etter den dato da meldingen ble gitt.

3. Hver part skal sørge for et system for arbeidstilsyn som høver for de nasjonale forhold.

Artikkel B

Forbindelser til Den europeiske sosialpakt og til Tilleggsprotokollen av 1988

1. Ingen part i Den europeiske sosialpakt eller part i Tilleggsprotokollen av 5. mai 1988 kan ratifisere, vedta eller godkjenne denne pakt uten å anse seg selv som bundet i det minste av de bestemmelsene som svarer til bestemmelsene i Den europeiske sosialpakt og eventuelt av Tilleggsprotokollen som vedkommende part var bundet av.
2. Godkjennelse av de forpliktelsene som følger av en bestemmelse i denne pakt skal fra den dato da disse forpliktelsene trer i kraft for vedkommende part, føre til at den tilsvarende bestemmelsen i Den europeiske sosialpakt og eventuelt dens Tilleggsprotokoll av 1988 slutter å gjelde for vedkommende part dersom denne er bundet av det første av disse dokumentene eller av begge dokumenter.

Del IV

Artikkel C

Kontroll av gjennomføringen av forpliktelsene i denne pakt

Gjennomføringen av de juridiske forpliktelsene i denne pakt skal underkastes den samme kontroll som Den europeiske sosialpakt.

Bestemmelsene om overvåkning av pakten fremgår av Del IV i Pakten, inntatt nedenfor, og i overensstemmelse med endringene i Torinoprotokollen fra 1991:

”Del IV

Artikkel 21

Rapporter om godtatte bestemmelser

De kontraherende parter skal med to års mellomrom og i den form som Ministerkomiteen vedtar, sende Europarådets Generalsekretær en rapport om gjennomføringen av de bestemmelser i Paktens del II som de har godtatt.

Artikkel 22

Rapporter om ikke godtatte bestemmelser

De kontraherende parter skal med passende mellomrom på oppfordring av Ministerkomiteen sende Generalsekretæren rapporter om bestemmelsene i denne Pakts del II som de ikke har godtatt ved ratifikasjonen, eller godkjennelsen, eller ved senere erklæring. Ministerkomiteen skal fra tid til annen avgjøre hvilke bestemmelser det skal gis rapport om og den form rapportene skal ha.

Artikkel 23

Oversending av gjenparter av rapporter og bemerkninger

1. Når de sender rapporter i henhold til artiklene 21 og 22 til Generalsekretæren, skal de kontraherende parter sende gjenparter av slike rapporter til de nasjonale organisasjoner som er medlemmer av de mellomfolklige organisasjoner av arbeidsgivere og fagforeninger som etter artikkel 27, punkt 2, er innbudt til å delta i møtene i Regjeringskomiteen. Disse organisasjoner skal sende Generalsekretæren eventuelle bemerkninger til rapportene fra de kontraherende parter. Generalsekretæren skal sende gjenpart av disse bemerkninger til vedkommende kontraherende parter, som vil eventuelt ønske å svare.
2. Generalsekretæren skal oversende gjenpart fra de kontraherende parter til mellomfolklige ikke-statlige organisasjoner som har rådgivende status til Europarådet og som har særlig kompetanse i de spørsmål som denne Pakt gjelder for.

3. Rapportene og bemerkningene som nevnt i artiklene 21 og 22 og i denne artikkel skal på anmodning gjøres tilgjengelig for publikum.

Artikkel 24

Gjennomgåelse av rapportene

1. Rapportene som er sendt Generalsekretæren i henhold til artiklene 21 og 22 skal gjennomgå av en uavhengig ekspertkomité konstituert i henhold til artikkel 25. Komiteen skal videre ha seg forelagt eventuelle bemerkninger sendt Generalsekretæren i samsvar med artikkel 23, punkt 1. Når den er ferdig med sin gjennomgåelse skal Den uavhengige ekspertkomité¹ utarbeide en rapport som inneholder dens konklusjoner.

---

¹ Siden 1998 er komiteen benevnt "Den europeiske komité for sosiale rettigheter".

2. Når det gjelder rapportene nevnt i artikkel 21, skal Den uavhengige ekspertkomité vurdere fra et juridisk standpunkt om nasjonal lovgivning og praksis oppfyller forpliktelsene som følger av Pakten for vedkommende kontraherende parter.
3. Den uavhengige ekspertkomité kan rette anmodninger om ytterligere opplysninger og avklaring direkte til de kontraherende parter. I denne forbindelse kan Den uavhengige ekspertkomité også, om nødvendig, ha et møte med representantene for en kontraherende part, enten på eget initiativ eller når vedkommende kontraherende part ber om det. Organisasjonene nevnt i artikkel 23, punkt 1, skal holdes orientert.
4. Konklusjonene til Den uavhengige ekspertkomité skal offentliggjøres og oversendes av Generalsekretæren til Regjeringskomiteen, til Parlamentarikerforsamlingen og til organisasjonene som er nevnt i artikkel 23, punkt 1, og artikkel 27, punkt 2.

Artikkel 25

Den uavhengige ekspertkomiteen (Den europeiske komité for sosiale rettigheter)¹

1. Den uavhengige ekspertkomité skal ha minst ni medlemmer² valgt av Parlamentarikerforsamlingen³ med et flertall av de avgitte stemmer på grunnlag av en liste over absolutt rettskafne eksperter med anerkjent innsikt i nasjonale og internasjonale sosiale spørsmål som er foreslått av de kontraherende parter. Det eksakte antall medlemmer skal bestemmes av Ministerkomiteen.

---

¹ Siden 1998 er komiteen benevnt "Den europeiske komité for sosiale rettigheter".

² I følge beslutning av Ministerkomiteen består komiteen av femten medlemmer

³ Dette er den eneste bestemmelsen i Torinoprotokollen som ikke ennå er anvendt. Medlemmene av Den europeiske komité for sosiale rettigheter er valgt av Ministerkomiteen.

2. Komiteens medlemmer velges for en periode av seks år. De kan stille til gjenvalg én gang.
3. Et medlem av Den uavhengige ekspertkomité som er valgt til å tre inn i stedet for et medlem hvis mandat ikke er utløpt skal inneha vervet for den resterende del av den tid for hvilken hans forgjenger var valgt.
4. Komiteens medlemmer fungerer på grunnlag av egne kvalifikasjoner. Gjennom hele deres mandatperiode kan de ikke utføre noen funksjon som er uforenlig med de krav til
5. uavhengighet, uhildethet og tilgjengelighet som hører til deres verv.

Artikkel 26

Deltaking av Den internasjonale arbeidsorganisasjon

Den internasjonale arbeidsorganisasjon skal innbys til å utpeke en representant til å delta som rådgiver i Ekspertkomiteens forhandlinger.

Artikkel 27

Regjeringskomiteen

1. Rapportene fra de kontraherende parter, bemerkningene og opplysningene som oversendt i samsvar med artikkel 23, punkt 1, og artikkel 24, punkt 3, samt rapportene fra Den uavhengige ekspertkomité skal legges fram for en Regjeringskomité.
2. Komiteen skal ha én representant for hver av de kontraherende parter. Den skal innby inntil to internasjonale arbeidsgiver- organisasjoner og inntil to internasjonale fagorganisasjoner til å delta i sine møter som observatør med rådgivende status. Komiteen skal videre kunne rådføre seg med representanter for internasjonale ikke-statlige organisasjoner som har rådgivende status i Europarådet og som har særlig kompetanse i de spørsmål som denne Pakt gjelder for.
3. Regjeringskomiteen skal forberede Ministerkomiteens vedtak. Den skal særlig, i lys av rapportene fra Den uavhengige ekspertkomiteen og de kontraherende parter, velge ut og gi

grunner for sitt valg, på grunnlag av sosiale, økonomiske og andre politiske hensyn, de situasjoner som bør etter Regjeringskomiteens syn være gjenstand for anbefalinger til hver berørt kontraherende part, i samsvar med artikkel 28 i Pakten. Den skal avgi til Ministerkomiteen en rapport som skal offentliggjøres.

4. Regjeringskomiteen kan på grunnlag av sine konklusjoner angående gjennomføringen av Sosialpakten i alminnelighet legge fram forslag for Ministerkomiteen med sikte på studier vedrørende sosiale spørsmål og vedrørende artikler i Pakten som eventuelt kan bli oppdatert.

Artikkel 28

Ministerkomiteen

1. Med et to tredels flertall av de avgitte stemmer, og med stemmeavgivning begrenset til de kontraherende parter, skal Ministerkomiteen, på grunnlag av rapporten fra Regjeringskomiteen, vedta en resolusjon som dekker hele

- kontrollperioden og som inneholder individuelle anbefalinger til de berørte kontraherende parter.
2. Under hensyntagen til forslagene fra Regjeringskomiteen i henhold til artikkel 27, punkt 4, skal Ministerkomiteen treffe slike vedtak som den finner hensiktsmessig.

Artikkel 29

Parlamentarikerforsamlingen

Med henblikk på avholdelsen av periodiske plenumsdebatter, skal Europarådets Generalsekretær sende Parlamentarikerforsamling rapportene fra Den uavhengige ekspertkomité og fra Regjeringskomiteen samt Ministerkomiteens resolusjoner.”

Artikkel D

Kollektive klager

1. Bestemmelsene i Tilleggsprotokollen til Den europeiske sosialpakt som fastsetter et system for kollektive klager, skal for de stater som har

ratifisert nevnte protokoll, få anvendelse på forpliktelsene oppført i denne pakt.

2. Dersom en stat ikke er bundet av Tilleggsprotokollen til Den europeiske sosialpakt, som fastsetter et system for kollektive klager, kan den ved en melding stilet til Europarådets Generalsekretær erklære at den godtar kontroll av sine forpliktelser ifølge denne pakt i henhold til fremgangsmåten fastsatt i nevnte protokoll, når den deponerer sitt dokument med ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning av denne pakt, eller når som helst senere.

Prodedyren ved kollektive klager er regulert av Tilleggsprotokollen til Pakten av 1995, og teksten framgår nedenfor:

“Artikkel 1

De kontraherende parter til denne protokoll anerkjenner følgende organisasjoners rett til å fremsette klager med påstand om utilfredsstillende anvendelse av pakten:

a Internasjonale organisasjoner av arbeidsgivere og fagforeninger nevnt i punkt 2 i paktens Artikkel 27.

b Andre internasjonale ikke-statlige organisasjoner som har rådgivende status i Europarådet, og er satt på listen opprettet for dette formål av Regjeringskomiteen.

c Representative nasjonale organisasjoner av arbeidsgivere og fagforeninger under jurisdiksjon av den kontraherende part det er inngitt klage mot.

Artikkel 2

1. Dersom en kontraherende part gir sitt samtykke til å bli bundet av denne protokoll i samsvar med bestemmelsene i Artikkel 13, eller når som helst senere, kan den også erklære at den anerkjenner retten til alle andre representative nasjonale ikke-statlige organisasjoner under dens jurisdiksjon med særlig kompetanse i saker som reguleres av pakten, til å inngi klager mot den.
2. Slike erklæringer kan gjøres for en bestemt periode.
3. Erklæringene skal deponeres hos Europarådets Generalsekretær, som skal sende kopier av dem til de kontraherende parter og offentliggjøre dem.

Artikkel 3

De internasjonale ikke-statlige organisasjonene og de nasjonale ikke-statlige organisasjonene nevnt i henholdsvis Artikkel 1. b og Artikkel 2 kan fremsette klager i samsvar med fremgangsmåten fastsatt i bestemmelsene nevnt ovenfor bare når det gjelder saker hvor de har en anerkjent særskilt kompetanse.

Artikkel 4

Klagen skal inngis skriftlig, knytte seg til en bestemmelse i pakten som er godtatt av vedkommende kontraherende part og angi i hvilket henseende sistnevnte ikke har sikret en tilfredsstillende anvendelse av denne bestemmelsen.

Artikkel 5

Alle klager skal rettes til Generalsekretæren, som skal bekrefte at de er mottatt, underrette den berørte kontraherende part og øyeblikkelig sende dem til Komiteen av uavhengige eksperter.

Artikkel 6

Komiteen av uavhengige eksperter kan anmode den berørte kontraherende part og organisasjonen som innga klagen, om å fremlegge skriftlige opplysninger

ogsynspunkter på om klagen kan tas i betraktning innenfor en slik tidsfrist som den skal fastsette.

Artikkel 7

1. Dersom den beslutter at en klage kan tas i betraktning, skal Komiteen av uavhengige eksperter underrette paktens kontraherende parter via Generalsekretæren. Den skal anmode den berørte kontraherende part og organisasjonen som innga klagen, om å fremlegge alle relevante skriftlige forklaringer eller opplysninger innenfor den tidsfrist den fastsetter, og anmode de andre kontraherende parter til denne protokoll om å fremlegge de kommentarer de ønsker innenfor samme tidsfrist.
2. Dersom klagen er inngitt av en arbeidsgiverorganisasjon eller en nasjonal fagforening eller av en annen nasjonal eller internasjonal ikke-statlig organisasjon, skal Komiteen av uavhengige eksperter via Generalsekretæren underrette de internasjonale organisasjonene av arbeidsgivere eller fagforeninger nevnt i paragraf 2 i paktens Artikkel 27 og innby dem til å fremlegge synspunkter innenfor en slik tidsfrist som den skal fastsette.
3. På grunnlag av de forklaringer, opplysninger eller synspunkter som er fremlagt i henhold til paragraf 1 og 2 ovenfor, kan den berørte kontraherende

part og den organisasjonen som innga klagen, fremlegge eventuelle skriftlige opplysninger eller synspunkter i tillegg innenfor en slik tidsfrist som Komiteen av uavhengige eksperter skal fastsette.

4. I løpet av undersøkelsen av klagen kan Komiteen av uavhengige eksperter organisere en høring med partenes representanter.

Artikkel 8

1. Komiteen av uavhengige eksperter skal utferdige en rapport hvor den beskriver de skritt den har tatt for å undersøke klagen, og legger frem sine konklusjoner om hvorvidt den berørte kontraherende part har sikret en tilfredsstillende anvendelse av den bestemmelse i pakten som er nevnt i klagen.
2. Rapporten skal sendes til Ministerkomiteen. Den skal også sendes til den organisasjonen som innga klagen og til de kontraherende parter til pakten, som ikke skal ha anledning til å offentliggjøre den.

Den skal sendes til Den parlamentariske forsamling og offentliggjøres på samme tid som resolusjonen nevnt i Artikkel 9, eller ikke senere

enn fire måneder etter at den er sendt til Ministerkomiteen.

Artikkel 9

1. På grunnlag av rapporten fra Komiteen av uavhengige eksperter skal Ministerkomiteen vedta en resolusjon med flertall blant dem som stemmer. Dersom Komiteen av uavhengige eksperter finner at paktens ikke er blitt anvendt på en tilfredsstillende måte, skal Ministerkomiteen med to tredjedels flertall blant dem som stemmer, vedta en rekommendasjon rettet til den berørte kontraherende part. I begge tilfeller skal stemmeretten begrenses til paktens kontraherende parter.
2. Dersom rapporten fra Komiteen av uavhengige eksperter tar opp nye problemer, kan Ministerkomiteen med to tredjedels flertall blant paktens kontraherende parter beslutte å konsultere Regjeringkomiteen på anmodning fra den berørte kontraherende part.

Artikkel 10

Den berørte kontraherende part skal gi opplysninger om de tiltak den har truffet for å sette Ministerkomiteens rekommandasjon ut i livet i den neste rapporten den legger frem for Generalsekretæren i henhold til paktens Artikkel 21.

Artikkel 11

Artikkel 1 til 10 i denne protokoll skal også gjelde artiklene i Del II i den første tilleggsprotokollen til paktens for de staters vedkommende som er parter til sistnevnte protokoll, i den utstrekning de har godtatt disse artiklene.

Artikkel 12

De statene som er parter til denne protokoll, anser at den første paragraf i vedlegget til paktens, som gjelder Del III, lyder slik:

"Det er forutsatt at paktens inneholder mellomfolkelige rettsregler, og anvendelsen av disse utelukkende er

underkastet kontrollen fastsatt i paktens Del IV og i bestemmelsene i denne protokoll".

.....

Del V

Artikkel E

Ikke-diskriminering

Rettighetene fastsatt i denne pakt skal være sikret uten diskriminering på noe grunnlag så som rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal herkomst eller sosial opprinnelse, helse, tilknytning til en nasjonal minoritet, fødsel eller annen status.

Artikkel F

Unntak i krigstid eller offentlig krisesituasjon

1. I krigstid eller når annen offentlig krisesituasjon truer nasjonens liv, kan enhver part treffe tiltak som avviker fra dens forpliktelser i henhold til denne pakt i den grad situasjonen gjør det strengt nødvendig, forutsatt at slike tiltak ikke er uforenlige med dens andre forpliktelser i henhold til folkeretten.

2. Enhver part som har benyttet seg av denne rett til unntak, skal innen rimelig tid holde Europarådets generalsekretær underrettet om tiltakene som ble truffet og om årsakene til dette. Den skal likeledes informere Generalsekretæren når slike tiltak har opphørt, og når de bestemmelsene i pakten som vedkommende part har godtatt, igjen er gitt full anvendelse.

Artikkel G

Begrensninger

1. Når rettighetene og prinsippene fastsatt i Del I blir satt effektivt ut i livet, og når de gjennomføres effektivt som fastsatt i Del II, skal de ikke være underlagt restriksjoner eller begrensninger som ikke er fastsatt i disse delene, med unntak av slike som er fastsatt ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfunn for å verne andre menneskers rettigheter og frihet, eller for å verne offentlige interesser, nasjonal sikkerhet og helse og moral i samfunnet.
2. Begrensningene som er tillatt i henhold til denne pakt på rettigheter og forpliktelser fastsatt i den, skal ikke nyttes til andre formål enn bestemt.

Artikkel H

Forholdet mellom pakten og internrettslige bestemmelser eller internasjonale avtaler

Bestemmelsene i denne pakt skal ikke være til hinder for internrettslige bestemmelser eller noen andre bilaterale eller multilaterale traktater, konvensjoner eller avtaler som allerede er i kraft, eller kan komme til å tre i kraft, og som vil kunne gi de verneede personer en gunstigere behandling.

Artikkel I

Iverksetting av de fastsatte forpliktelsene

1. Med forbehold for de iverksettingsmetoder som er forutsatt i disse artiklene, skal de relevante bestemmelsene i Artikkel 1 til 31 i Del II i denne pakt gjennomføres ved hjelp av
  - a lover eller forskrifter,
  - b avtaler mellom arbeidsgivere og arbeidsgivernes organisasjoner og arbeidstakernes organisasjoner,

- c en kombinasjon av disse metodene,
  - d andre høvelige midler.
2. Overholdelse av forpliktelsene avledet fra bestemmelsene i denne pakts Artikkel 2 punkt 1, 2, 3, 4, 5 og 7, Artikkel 7 punkt 4, 6 og 7, Artikkel 10 punkt 1, 2, 3 og 5 og Del II Artikkel 21 og 22 skal anses som effektiv dersom bestemmelsene i samsvar med punkt 1 i denne artikkel anvendes på det store flertall av de berørte arbeidstakerne.

Artikkel J

Endringer

1. Endringer i denne pakts Del I og II med det formål å utvide rettighetene garantert i pakten samt endringer i Del III til VI foreslått av en part eller av Regjeringskomiteen skal meddeles Europarådets generalsekretær og videresendes av General-sekretæren til partene i denne pakt.
2. Endringer foreslått i samsvar med bestemmelsene i foregående punkt skal undersøkes av Regjeringskomiteen, som skal legge frem den

vedtatte teksten for Ministerkomiteen for godkjenning etter å ha rådspurt den parlamentariske forsamling. Etter at den er godkjent av Ministerkomiteen skal denne teksten videresendes til partene for godkjenning.

3. For de parter som har godkjent dem, skal endringer i denne pakts Del I og Del II tre i kraft på første dag i den måned som følger utløpet av et tidsrom på en måned etter den dato da tre parter har informert Generalsekretæren om at de har godkjent dem.

Når det gjelder parter som godkjenner dem senere, skal endringer tre i kraft på den første dag i den måned som følger utløpet av et tidsrom på en måned etter den dato da parten informerte Generalsekretæren om at de ble godkjent.

4. Endringer i denne pakts Del III til VI skal tre i kraft på den første dag i den måned som følger utløpet av et tidsrom på en måned etter den dato da alle parter har informert Generalsekretæren om at de har godkjent dem

Del VI

Artikkel K

Undertegnelse, ratifikasjon og ikrafttredelse

1. Denne pakt skal være åpen for undertegnelse av Europarådets medlemsstater. Den skal være gjenstand for ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning. Dokumenter med ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.
2. Denne pakt skal tre i kraft på den første dag i den måned som følger utløpet av et tidsrom på en måned etter den dato da tre av Europarådets medlemsstater har gitt sitt samtykke til å bli bundet av paktens i samsvar med foregående punkt.
3. Når det gjelder andre medlemsstater som senere gir sitt samtykke til å bli bundet av denne pakt, skal den tre i kraft på den første dag i den måned som følger utløpet av et tidsrom på en måned etter den dato da dokumentet med ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning ble deponert.

Artikkel L

Territoriell anvendelse

1. Denne pakt skal få anvendelse på partenes moderland. Hver signatar kan ved undertegnelsen eller deponeringen av et dokument med ratifikasjon, vedtakelse eller godkjennelse i en erklæring stilet til Europarådets generalsekretær presisere hvilket territorium som i denne sammenheng skal anses som vedkommende parts moderland.
2. En signatar kan ved undertegnelsen eller deponeringen av sitt dokument med ratifikasjon, vedtakelse eller godkjennelse, eller når som helst senere, i en melding stilet til Europarådets generalsekretær erklære at pakten helt eller delvis skal utvides til et territorium som ikke hører til moderlandet, eller til territorier fastsatt i den nevnte erklæringen hvis mellomfolkelige forbindelser signataren er ansvarlig for, eller som den har det mellomfolkelige ansvar for. Signataren skal presisere i erklæringen hvilke artikler eller punkter i paktens Del II den godtar som bindende for de territorier som er nevnt i erklæringen.

3. Paktens gyldighetsområde skal utvides til det territorium eller de territorier som er nevnt i erklæringen omtalt ovenfor fra den første dag i måneden som følger utløpet av et tidsrom på en måned etter den dato da meldingen om en slik erklæring ble mottatt av Generalsekretæren.

4. Med hensyn til ett eller flere av de territorier som paktens har vært anvendt på i samsvar med punkt 2 i denne artikkel, kan en part på et senere tidspunkt i en melding stilet til Europarådets generalsekretær erklære at den godtar som bindende artikler eller nummererte punkter som den ikke allerede har godtatt for dette territorium eller disse territorier. Slike forpliktelser som inngås på et senere tidspunkt, skal anses som en integrerende del av den opprinnelige erklæringen for det berørte territorium, og skal ha den samme virkning som fra den første dag i måneden som følger utløpet av et tidsrom på en måned etter den dato da Generalsekretæren mottok en slik melding.

Artikkel M

Oppsigelse

1. En part kan bare si opp denne pakt ved utløpet av en femårsperiode fra den dato da paktens trådte i kraft for vedkommende part, eller ved utløpet av enhver etterfølgende toårsperiode, og i begge tilfeller med seks måneders varsel til Europarådets generalsekretær, som skal informere de andre partene i samsvar med dette.
2. En part kan i samsvar med bestemmelsene fastsatt i foregående punkt si opp enhver artikkel eller ethvert punkt i paktens Del II som den har godtatt, forutsatt at det antall artikler eller punkter som parten er bundet av, aldri skal være mindre enn henholdsvis 16 og 63, og at dette antall artikler eller punkter fortsatt skal omfatte de artiklene som parten valgte blant dem som særskilt er nevnt i Artikkel A, punkt 1, ledd b.
3. En part kan si opp denne pakt eller hvilke som helst av artiklene eller punktene i paktens Del II på de vilkår som er fastsatt i denne artikkels punkt 1 for ethvert territorium hvor nevnte pakt anvendes, i kraft av en erklæring gjort i samsvar med punkt 2 i Artikkel L.

Artikkel N

Vedlegg

Vedlegget til denne pakt skal være en integrerende del av den.

Artikkel O

Meldinger

Europarådets generalsekretær skal melde fra til Rådets medlemsstater og generaldirektøren for Det internasjonale arbeidsbyrået om

- a enhver undertegnelse,
- b deponeringen av ethvert dokument med ratifikasjon, vedtakelse eller godkjennelse,
- c enhver dato når denne pakt trer i kraft i samsvar med Artikkel K, skal sende bekreftede kopier til hver av Europarådets medlemsstater og til generaldirektøren for Det internasjonale arbeidsbyrået.

d enhver erklæring gjort under anvendelse av Artikkel A, punkt 2 og 3, D, punkt 1 og 2, F, punkt 2, L, punkt 1, 2, 3 og 4,

e enhver endring i samsvar med Artikkel J,

f enhver oppsigelse i samsvar med Artikkel M,

g enhver annen handling, melding eller meddelelse knyttet til pakten.

Til bevitnelse av dette har de undertegnede, som har fått behørig fullmakt, undertegnet denne reviderte pakt.

Utferdiget i Strasbourg, den tredje mai 1996, på engelsk og fransk, idet begge tekster har samme gyldighet, i ett enkelt eksemplar som skal deponeres i Europarådets arkiver. Europarådets generalsekretær

Vedlegg til Den europeiske sosialpakt (revidert)

Den reviderte europeiske sosialpakts virkeområde med hensyn til vernede personer

1. Med forbehold for Artikkel 12, punkt 4 og Artikkel 13, punkt 4 omfatter personene dekket av Artikkel 1 til 17 og 20 til 31 utlendinger bare i den grad de er borgere av andre parter som er lovlig bosatt eller arbeider regelmessig på territoriet til den berørte part, på den forutsetning at disse artiklene skal tolkes i lys av bestemmelsene i Artikkel 18 og 19.

Denne tolkning vil ikke kunne hindre noen av partene å gi lignende muligheter til andre personer.

2. Hver part vil gi flyktninger som definert i Konvensjonen om flyktningers stilling, undertegnet i Genève den 28. juli 1951 og i protokollen av 31. januar 1967, og som lovlig oppholder seg på vedkommende parts territorium, en så gunstig behandling som mulig, og i alle fall

ikke mindre gunstig enn i henhold til de forpliktelser som parten har godtatt i henhold til nevnte konvensjon og i henhold til eventuelle andre eksisterende internasjonale dokumenter som gjelder disse flyktningene.

3. Hver part vil gi statsløse personer som definert i Konvensjonen om statsløse personer utferdiget i New York den 28. september 1954, og som lovlig oppholder seg på vedkommende parts territorium, en så gunstig behandling som mulig og i alle fall ikke mindre gunstig enn i henhold til forpliktelsene parten har godtatt i henhold til nevnte dokument og i henhold til eventuelle andre eksisterende internasjonale dokumenter som gjelder disse statsløse personene.

Del I, punkt 18, og Del II,

Artikkel 18, punkt 1

Det er forutsatt at disse bestemmelsene ikke berører spørsmålet om adgang til partenes territorier og ikke er til hinder for bestemmelsene i Den europeiske konvensjon om etablering, undertegnet i Paris den 13. desember 1955.

Del II

Artikkel 1, punkt 2

Denne bestemmelse skal ikke tolkes slik at den forbyr eller tillater mulige bestemmelser eller praksis om krav til medlemskap i fagforening.

Artikkel 2, punkt 6

Partene kan fastsette at denne bestemmelsen ikke skal anvendes på arbeidstakere

a som har en kontrakt eller et ansettelsesforhold med en total varighet som ikke overskrider en måned og/eller med en arbeidsuke som ikke overskrider åtte timer,

b dersom kontrakten eller ansettelsesforholdet er av tilfeldig og/eller særlig karakter, forutsatt at mangelen på anvendelse i disse tilfellene er begrunnet av objektive hensyn.

Artikkel 3, punkt 4

Det er forutsatt at i denne bestemmelse skal de funksjoner, den organisasjon og de vilkår som gjelder driften av disse tjenestene fastsettes ved nasjonale lover og forskrifter, kollektive avtaler eller andre midler som er høvelige for nasjonale forhold.

Artikkel 4, punkt 4

Denne bestemmelsen skal forstås slik at den ikke forbyr øyeblikkelig oppsigelse på grunn av alvorlige forseelser.

Artikkel 4, punkt 5

Det er forutsatt at en part kan påta seg forpliktelsen krevet i dette punkt dersom det store flertall av arbeidstakere ikke må tåle fradrag i lønnen enten i henhold til lov, tariffavtale eller voldgiftskjennelse, slik at unntakene gjelder de personer som ikke er dekket av reglene.

Artikkel 6, punkt 4

Det er forutsatt at hver part for sitt vedkommende kan regulere retten til å streike ved lov, forutsatt at eventuelle ytterligere begrensninger som dette kunne legge på streikeretten, har hjemmel i reglene i Artikkel G.

Artikkel 7, punkt 2

Denne bestemmelsen hindrer ikke de kontraherende parter i å fastsette i sin lovgivning at unge mennesker som ikke har nådd den fastsatte minstealderen, kan utføre arbeid i den grad det er absolutt nødvendig for deres yrkesopplæring, dersom slikt arbeid utføres i samsvar med vilkårene fastsatt av vedkommende myndighet, og det treffes tiltak for å verne disse unge menneskenes helse og sikkerhet.

Artikkel 7, punkt 8

Det er forutsatt at en part kan påta seg forpliktelsen krevet i dette punktet dersom den oppfyller forpliktelsens ånd ved å fastsette ved lov at det store

flertall av personer under atten år ikke skal være sysselsatt i nattarbeid.

Artikkel 8, punkt 2

Denne bestemmelsen skal ikke tolkes slik at den fastsetter et absolutt forbud. Det kan gjøres unntak, for eksempel i følgende tilfeller:

- a Dersom en ansatt kvinne har gjort seg skyldig i forsømmelse som berettiger at ansettelsesforholdet opphører.
- b Dersom det berørte foretaket legger ned driften.
- c Dersom tidsrommet fastsatt i ansettelseskontrakten er utløpt.

Artikkel 12, punkt 4

Ordene "og på de vilkår som er fastsatt i slike avtaler" i innledningen til dette punktet tolkes blant annet slik at med hensyn til ytelser som tilstås uavhengig av eventuell trygdepremie, kan en part kreve at borgere av andre parter må ha vært bosatt på statens

territorium en fastsatt tid før de kan oppnå slike ytelser.

Artikkel 13, punkt 4

Stater som ikke har sluttet seg til Den europeiske konvensjon om sosial og medisinsk hjelp kan ratifisere pakten med hensyn til dette punkt forutsatt at de gir borgere av andre parter en behandling som er i samsvar med bestemmelsene i nevnte konvensjon.

Artikkel 16

Det er forutsatt at det vern denne bestemmelsen gir omfatter familier med en enslig forsørger.

Artikkel 17

Det er forutsatt at denne bestemmelsen omfatter alle personer yngre enn 18 år, med mindre gjeldende lov bestemmer at barnet blir myndig på et tidligere tidspunkt, med forbehold for andre særlige bestemmelser fastsatt i pakten, særlig Artikkel 7.

Dette medfører ingen forpliktelse til å gi obligatorisk skolegang opp til alderen nevnt ovenfor.

Artikkel 19, punkt 6

Ved anvendelsen av denne bestemmelsen forstås uttrykket "en utenlandsk arbeidstakers familie" som i det minste arbeidstakerens ektefelle og ugifte barn, så lenge som sistnevnte betraktes som mindreårige av vertsstaten og blir forsørget av vandrearbeideren.

Artikkel 20

1. Det er forutsatt at trygdesaker samt andre bestemmelser knyttet til ytelser ved arbeidsløshet, ved høy alder og til etterlatte kan utelates fra denne artikkels virkeområde.
2. Bestemmelser som gjelder vern av kvinner, særlig med hensyn til svangerskap, nedkomst og tidsrommet etter nedkomsten, skal ikke anses som diskriminering i denne artikkels forstand.
3. Denne artikkel skal ikke hindre vedtak av særlige tiltak med sikte på å fjerne faktiske ulikheter.

4. . Yrkesaktiviteter som på grunn av sin karakter eller den sammenheng hvor de utføres, bare kan betros personer av et bestemt kjønn, kan utelates fra virkeområdet til denne artikkel eller til noen av dens bestemmelser. Denne bestemmelsen skal ikke tolkes slik at den krever at partene i lover og forskrifter innlemmer en liste med yrker som på grunn av sin karakter eller den sammenheng hvor de utføres, kan forbeholdes personer av et bestemt kjønn

Artikkel 21 og 22

1. Ved anvendelsen av disse artiklene betyr uttrykket "arbeidstakernes representanter" personer som er anerkjent som sådan i henhold til nasjonal lovgivning og praksis.
2. Uttrykkene "nasjonal lovgivning og praksis" omfatter alt ettersom i tillegg til lover og forskrifter også tariffavtaler, andre avtaler mellom arbeidsgivere og arbeidstakernes representanter, sedvaner så vel som relevant rettspraksis.
3. Ved anvendelse av disse artiklene betyr uttrykket "foretak" et sett med håndgripelige og uhåndgripelige elementer, med eller uten status

som rettssubjekt, dannet for å produsere varer eller yte tjenester for økonomisk vinning og med makt til å fastsette sin egen markedspolitik.

4. Det er forutsatt at religiøse samfunn og deres institusjoner kan unntas fra anvendelse av disse artikler, selv om disse institusjonene er "foretak" i henhold til punkt 3. Organisasjoner som bedriver aktiviteter inspirert av visse idealer eller ledet av visse moralske begreper, idealer og begreper som er vernet av nasjonal lovgivning, kan unntas fra anvendelsen av disse artiklene i den grad det er nødvendig for å verne foretakets orientering.
5. Det er forutsatt at der i en stat hvor rettighetene fastsatt i disse artikler utøves i foretakets forskjellige organisasjoner, skal den berørte part anses for å oppfylle forpliktelsene avledet av disse bestemmelsene.
6. Partene kan utelate fra disse artiklers virkeområde de foretak som sysselsetter mindre enn et visst antall arbeidstakere, et antall som skal fastsettes ved nasjonal lovgivning eller praksis.

Artikkel 22

1. Denne bestemmelsen berører ikke staters myndighet og forpliktelser når det gjelder vedtak av helse- og sikkerhetsforskrifter for arbeidsplasser, og heller ikke myndigheten og ansvaret til de organer som er pålagt å kontrollere anvendelsen av dem.
2. Uttrykkene "sosiale og sosiokulturelle tjenester og tilbud" forstås som henvisning til de sosiale og/eller kulturelle tilbud som noen foretak gir arbeidstakerne, som f.eks. velferdstiltak, idrettsbaner, stellerom for mødre, biblioteker, ferieleirer for barn osv.

Artikkel 23, punkt 1

Ved anvendelsen av dette punkt viser uttrykket "så lenge som mulig" til det eldre menneskets fysiske, psykologiske og intellektuelle ferdigheter.

Artikkel 24

1. Det er forutsatt at i denne artikkel betyr uttrykkene "avslutning av ansettelsesforhold" og "avsluttet"

avslutning av ansettelsesforhold på arbeidsgiverens initiativ.

2. Det er forutsatt at denne artikkel omfatter alle arbeidstakere, men at en part kan utelate følgende kategorier av ansatte personer fra noe av eller alt det vern artikkelen gir:

- a Arbeidstakere engasjert i henhold til en kontrakt som gjelder ansettelse for et bestemt tidsrom eller en bestemt oppgave.

- b Arbeidstakere som er ansatt på prøvetid, eller er ansatt i et tidsrom for å kvalifisere seg, forutsatt at dette er fastsatt på forhånd og har en rimelig varighet.

- c Arbeidstakere engasjert til løsarbeid for et kort tidsrom.

3. I denne artikkel skal i særlig grad følgende ikke utgjøre gyldige grunner for avslutning av ansettelsesforhold:

- a Medlemskap i en fagforening eller deltakelse i fagforeningsvirksomhet utenom arbeidstiden, eller i arbeidstiden med arbeidsgiverens samtykke.

b Kandidatur til verv som, opptreden som eller det å ha opptrådt som representant for arbeidstakerne.

c Innlevering av klage eller deltakelse i rettssak mot en arbeidsgiver som gjelder påståtte brudd på lover eller forskrifter, eller tilflukt til vedkommende administrative myndigheter.

d Rase, hudfarge, kjønn, ekteskapelig status, familieforpliktelser, svangerskap, religion, politisk oppfatning, nasjonal herkomst eller sosial opprinnelse.

e Fødselspermisjon eller foreldrepermisjon.

f Midlertidig fravær fra arbeidet på grunn av sykdom eller skade.

4. Det er forutsatt at kompensasjon eller annen høvelig hjelp ved avslutning av ansettelsesforhold uten gyldig grunn skal fastsettes ved nasjonale lover og forskrifter, tariffavtaler eller andre midler som høver til de nasjonale forholdene.

Artikkel 25

1. Det er forutsatt at vedkommende nasjonale myndighet som et unntak og etter å ha rådspurt arbeidsgivernes og arbeidstakernes organisasjoner kan utelate visse kategorier arbeidstakere fra det vern som gis i denne bestemmelsen på grunn av den spesielle karakter som ansettelsesforholdet deres har.
2. Det er forutsatt at definisjonen av uttrykket "konkurs" må fastsettes ved nasjonal lovgivning og praksis.
3. De av arbeidstakernes fordringer som denne bestemmelsen dekker, skal i det minste omfatte
  - a arbeidstakernes fordringer på lønn med hensyn til et fastsatt tidsrom som ikke skal være mindre enn tre måneder under et system med fortrinnsrett og åtte uker under et garantisystem, før konkursen eller avslutningen av ansettelsesforholdet,
  - b arbeidstakernes fordringer på feriepenger for arbeid utført i løpet av det året da konkursen eller avslutningen av ansettelsesforholdet fant sted,

c arbeidstakernes fordringer på beløp for andre typer betalt fravær knyttet til et bestemt tidsrom som ikke skal være mindre enn tre måneder under et system med fortrinnsrett og åtte uker under et garantisystem før konkursen eller avslutningen av ansettelsesforholdet.

4. Nasjonale lover og forskrifter kan begrense det vern som arbeidstakernes fordringer har, til et fastsatt beløp som skal ha et sosialt akseptabelt nivå.

Artikkel 26

Det er forutsatt at denne artikkel ikke krever at partene skal vedta lovgivning.

Det er forutsatt at punkt 2 ikke omfatter seksuelle trakassering.

Artikkel 27

Det er forutsatt at denne artikkel gjelder mannlige og kvinnelige arbeidstakere med familieforpliktelser knyttet til barn som blir forsørget, så vel som knyttet til andre medlemmer av deres umiddelbare familie

som klart trenger deres omsorg eller støtte, dersom slike forpliktelser begrenser deres muligheter til å forberede seg på, begynne med, delta i eller avansere i økonomisk virksomhet. Uttrykkene "barn som blir forsørget" og "andre medlemmer av deres umiddelbare familie som klart trenger deres omsorg og støtte" betyr personer definert som sådan i den berørte parts nasjonale lovgivning.

Artikkel 28 og 29

Ved anvendelsen av denne artikkel betyr uttrykket "arbeidstakernes representanter" personer som er anerkjent som sådan i henhold til nasjonal lovgivning og praksis.

Del III

Det er forutsatt at pakten inneholder mellomfolkelige rettsregler, og anvendelsen av disse er utelukkende underkastet kontrollen fastsatt i paktens Del IV.

Artikkel A, punkt 1

Det er forutsatt at de nummererte punktene kan omfatte artikler som bare består av ett punkt.

Artikkel B, punkt 2

I Artikkel B, punkt 2 svarer bestemmelsene i den reviderte pakten til de bestemmelsene i pakten som har det samme artikkelnummer eller punktnummer med unntak av

- a Artikkel 3, punkt 2 i den reviderte pakten som svarer til Artikkel 3, punkt 1 og 3 i pakten,
- b Artikkel 3, punkt 3 i den reviderte pakten som svarer til Artikkel 3, punkt 2 og 3 i pakten,

c Artikkel 10, punkt 5 i den reviderte pakten som svarer til Artikkel 10, punkt 4 i pakten,

d Artikkel 17, punkt 1 i den reviderte pakten som svarer til Artikkel 17 i pakten.

Del V

Artikkel E

En forskjellsbehandling basert på en objektiv og rimelig begrunnelse skal ikke anses for å være diskriminerende.

Artikkel F

Uttrykkene "i krigstid eller annen offentlig krisesituasjon" skal forstås slik at de også omfatter trussel om krig.

Artikkel I

Det er forutsatt at arbeidstakere utelatt i samsvar med vedlegg til Artikkel 21 og 22 ikke tas i betraktning når antall berørte arbeidstakere skal fastsettes.

Artikkel J

Betydningen av uttrykket "endring" skal utvides slik at det også omfatter tilføyelse av nye artikler til pakten.

Norwegian version

May 2005

Cover: Christophe Nutoni – www.creative-instinct.com